

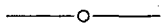
veiben uralkodó vonás a pesszimizmus. Nyelve gyökeresen magyar. Személyeskedő természete elbeszélő művein is áttör.

Tolnai, a költő egészen más természet, mint az író. Mély érzésű költeményeiből optimizmus hangzik felénk, keletkezésük idején a költőt még nem sebezte meg az élet. Költeményeinek hangulata Aranyra emlékeztet. Leginkább balladáival és románcjaival tűnik ki.

Tolnai egyéb munkássága tankönyvek írásából és esztétikai, kritikai tanulmányokból áll. Sok újat nem találunk bennük, de világos tájékoztatást nyújtanak.

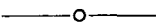
Tolnai világnézete. Hajlama és létkörülményei az elnyomottak mellé sodorja; ezért rajzolja a szegény emberek életét és ezért kell védelmére kelnie a szerinte igazságtalanul mellőzött osztályoknak; a magyarországi zsidóságot is ezért veszi védelmébe. A szociális lelkiismeret hangja tudatosan nála szóval meg először.

Kiválóságai jelentős helyet biztosítanak számára irodalmunkban; a realista regény Tolnaival indul meg.

5. Diósi Géza: A Halotti Beszéd olvasásának története.

I. Bevezetés. II. A H. B. felfedezői; első kutatói: Pray, Faludy, Koller, Révai, Pázmándy, Sándor, Belnay. III. Révai Antiquitase; Pápay, Horvát, Döbrentei vizsgálódásai. IV. Az irodalomtörténetírók csoportja: Toldy, Ferenczy stb. Riedl Szende, Blomstedt Oszkár. V. Simonyi fejtegetései, Hunfalvy Pál észrevételei, Tolnai: Nyelvemlékeink a könyvnyomtatás koráig. VI. Szinnyei korszakos művei. Balassa, Munkácsi és a legújabb hozzászólók. Simonyi Zsigmond új munkái. Szinnyei-József legújabb vizsgálódásai. VII. Főhasznált irodalom. Bibliographia.

6. Wagner Lilla: A hit szerepe a lelki életben.

Bevezetés. Az értekezés a hitnek, mint specialisan pszichológiai leíró fogalomnak, a vallási etikai s logikai szempont mellőzésével való tárgyalása. Mint ilyen, a hit egyszerű lelki jelenség, de a többi lelki jelenség a hit kritikája alá van vetve.

A hit mibenléte. Szerepének kiemelkedő mivolta nem kívánja tárgyalásának alogicitását, mert a hit leírása nem egyenlő a hívéssel. A többi lelkijelenséghez hasonlóan bizonyos általánosan alanyi, tárgyi és functionalis előfeltételeinek meglétele mellett dispositioiban s actusban nyilvánul meg; definitioja: a hit intuitív és intentionalis dispositio, melyet immanens aseitás és transcendens conatus jellemez. Elsősorban intuitív és szabad, de van evvel együttműködő concessív, tapasztalathoz kötött hit is. Subjectív intuitivitása mellett objectív intuitivitása is megnyilvánul, mégpedig a dogmahitben (mely valamely állításnak intuitív hit eredményeként magunkból érvényességi követelménnyel az objectív világba való kivetítése) és a kinyilatkozáshitben (mely oly állítás, mely az alányba vetítve intuitív hit állításaként hat); az ezt létrehozó extatikus állapot nem hitállapot. A hit primaer és feltételező actusá mellett fontosabb az egyes tárgyra vonatkoztatott secundaer actus, mely egy-séges a tudatunkban. A hit fejlődhet intuitív módon, a conversio által s ennek közbelépte nélkül. A hit alanya, tárgya, tartama s intensitása szerint különböző. A hit subjectív határai a relativ absurdumok, objectív határai a hit transcendens conatusai.

A hit s. a lelki jelenségek viszonya. Más lelki jelenség alá, annak eseteként nem csoportosítható. Az elemi lelki jelenségekhez nincs köze, mert nem érzékelhető, kísérletileg nem vizsgálható, de megfelelő viszonyba hozható a lélek egyes actusai-val (mint az emlékezés, a figyelés, az érdeklődés) s típusaival (mint a temperamentum, a karakter). Hiánya jelentősegesen káros mivoltáról a pathologiai esetek tanuskodnak. A hit nem érzelem, de kölcsönviszonyban áll az érzelmek egyes, a reményből levezethető osztályaival, de kölcsönviszonyban áll az akarattal s annak az általa belőle folyó ethikai következményeivel is. A hit nem intellectualis megnyilvánulás, de helyettesítheti azt.

Hit és világnézet. Legjellegzetesebb típusalkotó mivoltában a világnézetekben nyilvánul meg; ezt az alany aktivitása, illetőleg passzivitása, valamint a tárgyhoz való viszonya segít formálisan meghatározni. Transcendens conatusainak (vagyis az alany azon inpraktikus törekvéseinek, melyek belőle ki irányulva a dolgok egyetemleges elérésére, a szellemi jellegű substantiák és az ezek közötti rendezettség értékelésére irányul-

nak), mely a hitet világnézetalkotásra képesíti, gyökere egy pszichikai horror vacui, ez pedig az élő lélek alapsajátsága.

A hit s a világnézetek. Tartalmilag a hit valamilyenessége és conatusai összhatásával fakadnak világnézet-schemáink. A hit az empirikus psychében nem teljes intenzitású. Elgyengült-ségének quantitativ következményei a biráscnatus negatívi-tása mellett: autonomiájára nézve a (hamis) tekintélytisztetlet, irányára nézve a skepsis különböző fajai, affirmativ erejére nézve a kíváncsiság. Elgyengült-ségének qualitativ módosulatai a szellemiconatus alapján a remény érzelme kapcsán az opti-mismus s a pessimismus fajai. Világnézeti megnyilvánulásai formai szempontból a rendconatus alapján a rationalismus s a romanticismus, valamint következményei: a mysticismus, a csodahit (kapcsolatban a babonával) s válfaja: a fatalismus.

A hit szerepe a lelki életben. Önértékű mivolta rámutat a lélek biologiai-metaphysikai ambitendenciájára; philosophiai tekintetben viszont lehetségessé teszi s előkészíti számunkra a metaphysikát.

—○—

7. Szalay J. Albert: Libanios görög irodalmi műveltsége levelei alapján.

—○—

8. Szívós Donát: Euripides viszonya a képzőművészetben.

—○—

9. Kömüves Géza: Csantavéri nyelvjárás.

—○—

10. Kanszky Márton: Az északsarki kutatások oka és jelentősége.

Az arktikus tájak földrajzi helyzetét meghatározva, az északnyugati és északkeleti átjáró kutatásának *okait* illetően a következőket állapítja meg: Az északi tájak kutatásának oka, elsősorban *az emberi lélekben* rejlik s csak másodsorban múlik az anyagiakon. Az arktikus világ felderítésének orosz-lánrésze az angoloké. A kutató ember lelkét kezdetben a szájhagyomány